

Fredrikstad ærerinne på „trim“-tur i hårdt vær

Skøyta på slep danser i sjøsprøyt . . .

R/S «WILHELMSEN»

~~optimisme er som blåst bort, sørvesten taler sitt tydelige sprog, i dag er det hverken «skyvær» eller «feskvær» — i hvert fall ikke for en landkrabbe.~~

~~FISKEFLÅTEN DRAR UT~~

~~Men langt ute i formløsheten, bak det heftige snøskavet, der rvor himmel og hav smelter sammen blinker små tap-~~

på

VESTFJORDEN

en E. Olsen

Den unge Anne Grette Olsen fra Fredrikstad er for tiden lærerinne ved student-lærerinne ved øy i nærheten av Røst i Lofoten.

Her forteller hun livfullt om en tur med rednings-skøyten «Wilhelmsen» — — en tur i hårdt vær som en kvinnelig søring nok sent vil glemme.

I min gode, dyktig oppvarmede seng ligger jeg og lar musklene hvile. Hvor inderlig godt det gjør å føle hvordan slappheten fullstendig behersker kroppen, mens tankene vandrer ubundet fra Nordkapp til verdens ende. Vekkeklokken har sin vane tro kalt meg til dagens gjerning. Den var tidlig på'n i dag, viser bare seks. I noen tomme øyeblikk svever jeg i uvitenhet, famlende etter noen holdepunkter som kan begrunne det noe uvant tidlige klokkeslett. Et kaldt drag om nesen og en intensiverende plystring i vinduet forteller om vind og uvær. Og plutselig går det opp for meg hvorfor vekkerklokken var så tidlig ute, vi skal på sjøen i dag. Det var spådd godvær i går, og vi spådde oss selv en praktfull dag med strålende sol fra en klar himmel og blikkstilte hav. Vi skulle få oppleve Vestfjorden på det beste, vinterstid.

Dynen fyker tilværs, føttene blir plantet i kalde tøfler og på et øyeblikk er jeg borte ved vinduet og trekker gardinene til side. Det er fremdeles mørkt og vanskelig å skille himmel og hav, men de hvite vindbårene tegner seg tydelig, dansende over nattsvart hav mot land. Vinden er sterk, hvirvler sneen opp i takhøyde og fører den langt andre steder. Motløsheten siger inn med vinden gjennom vinduet, hårstråene vifter likeglade om ørene og tærne blir iskalde i de røde tøflene. Gårsdagens

optimisme er som blåst bort, sørvesten taler sitt tydelige sprog, i dag er det hverken «skyvær» eller «feskvær» — i hvert fall ikke for en landkrabbe.

FISKEFLÅTEN DRAR UT

Men langt ute i formløsheten, bak det heftige snekavet, der rvor himmel og hav smelter sammen blinker små, tapre lys. Så er det noen som finner uværet spakt nok for fiske allikevel. Flere og flere lys kommer til syne, klumper seg sammen langs en linje som fører dem sørvestover til åpent hav. Fiskeflåten drar modig av gårde fra Værøy. Det ser dristig ut — små lys i kamp mot mørke og fokk. Men de vet vel hva de gjør, «Feskeran ombord i skøytan», de har vel sitt på det tørre siden de våger seg ut på det våte element under slike forhold. Jeg ser meg om i rommet, alt står ferdig, dagen er godt forberedt — godværsdagen. Skal — skal ikke! Skal, det kan bety vågelighet, dumdristighet. Skal ikke — landkrabbens resignasjon konkluderer feighet.

Noen øyeblikk etter er jeg i klærne, i mange, ullne, vindtette klær, griper niste og fotoapparat og sluker i siste øyeblikk to hvite tabletter. «Motvirker sjøsyke» står det på emballasjen, og det må man tro på — tro fast og sikkert, ellers virker de kanskje ikke. Jeg låser døren bak meg, skynder nedover mot vågen, treffer

kjente — snart er vi fire i følge, på vei mot noe ukjent, kaldt, men tiltrekkende.

Morgenlyset siver inn over fiskebrukene og kaiene, våken er tom for mennesker og båter, råttten stank av fisk river i neseborene, vinden driver sneflak vannrett inn i øynene og noen fete katter, fiskefete, storøyde fiskeværkatter geiper etter oss, flirer av oss fordi vi er så sent ute.... «Ka dokker trur, en feskar må'kje søv om morran!»

MED RØD RING RUNDT LIVLINJEN

Men vi er ikke for sent ute. Med en tålmodighet forankret i værøysk liv og tradisjon ligger en stor, hvitmalt skøyte og venter. En redningsskøyte med rød ring rundt livlinjen og radar til tredve tusen kroner ligger langt under kaikanten, — det er fjære sjø. Den ser livløs ut.

Tekst

~~og foto.~~

ANNE

GRETHE

OLSEN

«E' da dokker som ska' mæ' ut?» — Stemmen kommer fra et sted langt under kaikanten. Om litt får vi øye på et lite hode som kikker ut fra styrhuset. «Ja — jo, skal dere dra ut i dette været da?» spør vi beskjedent tilbake. «Ja vesst! Ka dokker trur?»

Det blir taust noen øyeblikk. «Skal' dokker vær' mæ' eller ska' dokker itj vær' mæ'.» Det

var rett frem. «Joda, hvordan kommer vi ombord?» «Da e' ei trapp herunder.» Vi tøyer utover og ser en umulig stige under kaikanten. For ikke å virke helt håpløse går vi ned i knesittende, hever akterspeilet i været og famler håpefullt med venstrefoten etter øverste trinnet. God beregning gir resultater og vi føler oss litt modigere etter nedstigningen. Dørken er glatt og uvant. Vi leies i havn av et meget forståelsesfullt mannskap med blått nylonovertrekk, sterke hender og en frisk fleip i beredskap. De har hatt «gjester» ombord før, «Wilhelmsen» er en gjestfri livredder med mange interessante bragder i sin historie og detaljer en første-gangsvisitør ikke makter å legge merke til.

Vi føler oss hjemme i styrhuset hos skipperen, som ikke føler seg videre beklemmt i den trange «sentralen» på skuta: Det blir mye attover og forovermanøvrering, ho sitter fast i bunnen. Kjølen på tre meter har kilt seg ned i sand og annet bunnfall, men ganske raskt kommer vi fri og stevner freidig utover. Det går fint, veldig fint synes vi og blekner innvendig ved synet av veldige bølgekammer med blonder et stykke lenger ute. Av erfaring fra «Røstlokalen»s livlige rulling over Vestfjorden

vet vi at et må sjøben til om likevekter skal opprettholdes. Vi stakk benene etter oppskrift og et anerkjennende nikk fraipperen i det baugen styr nedforbakke og himmeleplutselig svever mye lenger øye.

UNDELUFTIGE BLONIR

Det g tungt oppforbakke, baugen kyler gjennom salte vannmaer og sender kaskader av øsprøyt mot styrhuset. Manglemmer vindusglasset et øblikk og blender øynene avrykt for å bli dynket. På ny kikker vi ned under

luftige blonder og hever baugen mot soloppgangen. Det blir rutine, først ned, så opp, ned og opp igjen — heldigvis. Vi skifter kurs, får vinden bakfra og seiler med bølgene nordover mot Mosken, et ubefolket men besauet knappe-nålshode av en øy som ligger midtveis mellom Værøy og Lofotodden. Mellom hver bølgedal får vi noen grå, uskarpe glimt av Værøy. Den er overraskende lang og høyreist. På kartet ligner den mildest talt en liten svømmende blekkklatt ytterst i Lofoten, bare Røstøyene og Skomvær fyr våger seg enda lenger ut i havgapet. Fjellene er imponerende, takkete, nakne og mørke øverst med et slør av ren, hvit sne, fyldigere jo lenger ned man kommer. Det ser steinete og karrig ut fra sjøen, ja det virker nesten utdødd dette fiskeværet som har vært og er et av Lofotens livligste. Farvannet er urent, skummelt og ofte uberegnelig. Vi nærmer oss leia mellom Værøy og Mosken, havet skifter farve under det frådende skummet. En nydelig turkisfarve varsler om grunt farvann, rokket blir mer intenst og skøyta stamper mot oppkavete vannmasser. Når stormen riktig arbeider og hele storhavet utenfor presser på

for å trenge seg gjennom dette grunne sundet, koker sjøen og visper rokket til værs, lager en stormvegg som ingen fisker verken våger eller makter å passere. For cirka fem år siden kom en skøyte opp i uvær i denne leia, ble brutt ned og hele mannskapet på åtte mann omkom.

MASKINSKADE

Forut for «Wilhelmsen» ligger en stor skøyte og driver mot noen holmer, den fikk maskinskade på vei ut til fiskefeltet og venter bare på å bli bragt i havn igjen. Vi nærmer oss og øyner nummeret på skøyta, noe navn finner vi ik-

ke, det er nummeret som er av betydning. Vi siger tett oppunder skøyta, en line blir kastet ombord, gjort fast og vi drar fra.

Ikke et ord ble vekslet. Handlingen foregikk i taushet, det var tydeligvis ikke første gang en slik operasjon ble utført.

Vi snur helt om, stamper mot de veldige, hvitskummende sjøene og sleper raskt og effektivt takket være en kraftig maskin. Storhavet står innover Vestfjorden og vi stamper utover mer under enn over vann, skøyta på slep forsvinner og kommer til syne, den tunge farkosten danser i sjøsprøyt og blir et fristende fotomotiv. Jeg våger meg ut. Bak styrhuset kan jeg stå i ly av vind og rokk, henger fast med en hånd, håndterer apparatet med den resterende, gjør noen funderinger om hva den stakkars skadelidte skøyta må tåle av press og slag mot baugen, trekker akkurat frem filmen til nytt bilde da «Wilhelmsen» reiser seg på ende. Beina flyr i lufta, jeg klamrer meg med begge armer til atterbommen, dingler som en tøydukke og tenker ikke mer på fotografering, men på hvor lett det er å forsvinne over ripa og ned i de frådende bølgene.

BEDRE VÆR PÅ OSLOFJORDEN

Jeg kryper inn i styrhuset, kryper på knærne, det er for risikabelt å gå på to ben. Skipperen våger seg frempå med «Kor det går » «Jo, det går.... bra», svarer jeg spakt og lurer på om jeg ikke har kjøpt katten i sekken da jeg handlet til meg sjøsyketablettene. Men de virker kanskje ikke på alle, jeg kjenner «skyverken» murre i maveregionen og begynner å prate om mer beroligende emner. «Hvor var dere stasjonert før dere kom til Værøy?» «I Bø i Vesterålen frå oktober te februar, seinar' fær vi hit te Værøy og bi' her te

ut i april.» Om de ikke må skaffe seg annet arbeid fra april til oktober?» Jo, det var vel så, «om vi ikke er gift med ei lærerinne da», kommer det kjapt fra en av mannskapet. Skipperen forteller at han seiler på Sørlandet om sommeren, kjenner Oslofjorden like godt som Vestfjorden, og været er så mye bedre der sør. Av og til kaster han blikket bakover for å forvise seg om at han ikke har mistet hikeren, oppdraget er ikke fullført før skøyta ligger trygt inne på vågen.

*

Inne i smult farvann kommer fiskeskøyta opp på siden av oss, vi stevner inn side om side. Karene ombord ser rolige ut, fattet. I ansiktene kan man lese litt skuffelse, antakelig fordi de ikke fikk dra ut på bankene og vende hjem lastet med fisk, utkommet blir deretter. En dag uten fangst blir en dag uten fortjeneste — og det er nok av slike dager for en fisker. Men livet og båten er berga, det betyr nye chanser, ny virksomhet — ja kanskje fortjeneste imorgen og dagene som kommer.

*

Men «Wilhelmsen» blir ikk liggende i ro. Den drar ut til nye oppdrag. Vi har trukket ned i salongen og slapper litt av før det bærer ut i åpent

hav igjen. Vi blir tilbudt kaffe, men avslår høflig men bestemt den varme drikken. Vi har ennå ikke riktig fordøyd frokosten og morgenkaffen og har bange anelser om at vi må gi slipp på måltidet om ikke så lenge. Vi lengter ut i frisk luft igjen, kravler opp trappen og finner oss til rette på det glatte, sterkt hellende dekket. Fotoapparatet blir flittig brukt og horisonten kommer på skjeve rett som det er. Jeg står og klynger meg til en bardun på babord side da en styrtsjø vasker nedover ryggen på meg. Skipperen flirer hjertelig fra styrhuset og spør om jeg har glemt morgenvasken siden jeg stiller meg midt i dusjområdet.

LANGT UTE I HORISONTEN

dukker den ene skøyta opp etter den andre, og vi venter spent på å komme ut til feltet og riktig oppleve hvordan Lofottorsken fanges. Vi har sjøene på styrbord og ruller faretruende. Hver gang babord side dukker under blir vi våte på våre besværlig oppheiste bein, men det gjør ingenting, bare understreker at vi er ute i barskt vær. Småsjarker dukker plutselig opp bare få meter fra «Wilhelmsen», og vi forbauses like mye hver gang av å se trauste fiskere stå på samme plass hver gang de dukker opp av havet, de står der så sikre og rolige som om de befant seg hjemme på stuegulvet. De verdiger oss ikke et blikk, er bare opptatt av arbeidet og vi stirrer til øyet blir stort og vått. Og plutselig inntrer det vi har ventet på så lenge. Den første av oss overgir seg, henger slapt over ripa og mater fiskene. Jeg snur meg bort og prøver å glemme synet, men like etter er det jeg som må gi slipp på en møysommelig fortært frokost. Vann fosser om føttene, «Wilhelmsen» krenger over på siden så sjøen rundvasker an-

sikter, men i disse øyeblikk ønsker jeg ingenting, bare kjemper for å bli kvitt skyverken.

Så tar fornuften overhånd, vi søker tilflukt i styrhuset, mens skipperen trøster så godt han kan. Dette er slett ikke sjø og vær å være ute i, sier han enkelt og liketil. Vi nikker bekræftende. I hvertfall ikke for damer tilføyer han ettertenksomt. Protesten ligger ytterst på tungespissen, men jeg tør ikke åpne munnen av frykt for hva som kan etterfølge en litt lenger uttalelse, selv om vinduet foran meg er åpent, i tilfelle man blir nødt en gang til.

TRIM — TRIM

«Wilhelmsen» gjør helomvending og ruller inn mot Værøy igjen. Skipperen holder fast i roret og prater seg varm om «trim». Trim i TV kommer ikke opp mot den trim vi har her ombord sier han. Vi er hjertens enige. Alle de underlige bevegelsene kroppen må foreta seg i halvt vektløse stillinger gjør annen trening overflødig. Vi makter ikke alltid disse vektløse stillingene, men mannskapet står der hele tiden med støttende hender og presser oss opp mot veggene. Vi har ingen ting å frykte. Det er jo fremdeles en lysttur vi er med på.

Og så er vi tilbake der vi startet, kaia er ikke fullt så tom, været er ikke fullt så grått og tungt. Elegant siger «Wilhelmsen» på plass, vi samler oss sammen, strammer oss opp og takker for en eventyrlig og noe voldsom formiddag. Skipperen og mannskapet ber oss innstendig om å komme igjen så ofte vi måtte føle trang til det, hjelper oss opp den umulige stigen og smiler fra øre til øre.

Bleke om nebbet og vaklende i gangen strever vi oss oppover veien, ivrig kommenterende de ferske opplevelsene. Det er tvilsomt om vi ville gjøre noen karriere som fiskere men det skal i hvertfall ikke bli lenge til neste gang vi border «Wilhelmsen» for en ny tur på feltet for å føle Lofotlivet på pulsen — fortrinnsvis i godvær!